

Kuva 1. Näkymä Peltokankaantieltä Itään kohti Lestijokilaaksoa.

TOHOLAMMIN HÄRKÄNEVAN OSAYLEISKAAVAN MAISEMASELVITYS

Toholampi kuuluu Keski-Pohjanmaan jokiseudun ja rannikon alueeseen. Aluetta luonnehtivat kapeahkot jokilaaksojen viljelyalueet ja niiden väliin jäävät laajahkot karut ja soiset moreeniselänteet. Maasto on suhteellisen tasaista, mutta kumpareista. Paksu moreenipeite on drumlisoitunut suuressa osassa aluetta. Soiden laajuus on seurausta lähinnä yleisestä tasaisuudesta. Jokien yläjuoksulla asutus on yleensä sijoittunut laakson reunalla oleville kumpareille. Pellot ovat asutuksen ja joen välissä. Keski- ja alajuoksulla rakennukset sijaitsevat jokitoyräillä.

Lähde: Maisemanhoito, maisema-alueityöryhmän mietintö 1; Ympäristöministeriö, 66/1992

Valtakunnallisesti arvokas Lestijokilaakson maisema-alue sijoittuu kirkonkylän alueelle jatkuen luoteeseen Lestijoen vartta pitkin. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden uusi kartoitus on parhaillaan menossa ja esitykset niistä valmistuvat vuoden 2013 lopussa, jonka jälkeen ne siirtyvät ympäristöministeriön vahvistusmenettelyyn.

Maakuntakaavassa on alueelle osoitettu merkinnät kulttuuriympäristön tai maiseman kannalta valtakunnallisesti tärkeä alue sekä kulttuuriympäristön tai maiseman kannalta maakunnallisesti tai seudullisesti tärkeä alue.

Kaava-alueen itäreuna kuuluu Lestijoen jokilaaksoon. Lestijokilaaksossa on ollut asutusta jo kivikaudella. Särkimäeltä ja Linnanmäeltä on löydetty tämän aikakauden asuinpaikkoja. Vanhin pysyvä asutus syntyi Kirkkojärven rannoille, jossa Toholammin kirkko sijaitsi vielä 1700 – luvun lopulla. Jokilaakso sijaitsee Pohjanmaan liuskekivivyöhykkeellä. Alueen kallioperä on graniittista ja granodioriittista peruskalliota, jota

7.11.2012

Pohjanmaan liuskealueen haaraumat lävistävät. Mannerjäätiköt ovat tasoittaneet kallioperän huiput ja levittäneet kiviaineksen tasaiseksi moreenipeitteeksi. Kalliopaljastumia on vähän. Jokilaaksoissa maaperä on savea, silttiä ja hiekkaa muuttuen moreeniksi laakson reunoilla.

Laaksossa pellot ulottuvat aivan jokirantaan. Laaksoa reunustavilla moreeniselänteillä vallitseva metsätyyppi on variksenmarja-puolukkatyyppin männikkö. Soiden osuus jokilaakson ulkopuolisilla alueilla on noin puolet maa-alasta. Jokilaaksojen ulkopuoliset metsät ovat pääosin metsätalouskäytössä ja selänteiden suot Härkänevan pohjoispuolella suurimmalta osaltaan ojitettuja. Härkänevan eteläpuolisella selänteellä on säilynyt laajempia yhtenäisiä suoalueita.

Kuva 2. Kuvassa Härkäojanlaakson peltomaisemaa.

Lestijoen jokilaaksomuodostelma näkyy voimakkaana Sykäräisen pohjoispuolella, jossa jokilaakso muodostaa maisemassa näkyvän kaksiosaisen rakenteen. Alimpana jokilaaksossa on parhaimmillaan parinsadan metrin levyinen laaksonpohja, jossa Lestijoki meanderoi, Sen reunarinteiden yläpuolella on viljelyskäytössä oleva laajempi kilometrien levyinen jokilaakso, joka rajautuu selänteiltä laskeutuviin metsänreunoihin.

Sykäräisen kohdalla alempi laaksonpohja katoaa muuttuen kapeaksi jokiuomaksi, joka mutkittelee peltolaakson keskellä. Lestijoen laakson muoto hajaantuu vähitellen etelään päin mentäessä metsäsaarekkeisiin ja menettäen samalla selkeän laaksomaisen luonteensa muuttuen tasaiseksi peltomaisemaksi. Kuvassa 1 näkyy tasaista Lestijokilaaksoa Peltokankaantieltä katsottuna. Rakentaminen kaava-alueen itäreunalla avoimessa Lestijokilaaksossa keskittyy perinteisesti mäkien ja kumpareiden päälle. Lännempänä kaava-aluetta Härkäojan laaksossa rakentaminen on suurimmalta osalta reunarakentamista (kuva 3).

Härkäojan suuntaan jokilaakso säilyttää selkeämmin laaksomaista hahmoaan. Kuvassa 2 näkyy Härkäojan laakson peltomaisemaa Härkänevantieltä kuvattuna kohti Ojantien risteystä. Härkäoja jäsentää jokilaaksoa aina Sahatielle asti, jonka jälkeen uoma madaltuu ja piiloutuu Konttikosken kohdalla rantametsikön suojaan. Kuvassa 4 on näkymä Härkänevantieltä itään. Kuvassa oikealla näkyy Niemelä, jonka takana on Konttikoski. Konttikosken kohdalla Härkäojan jäsentämä jokilaakso jakautuu erillisiksi pohjois- ja eteläpuoleisiksi peltouaukeiksi, jotka Nevanrannan kohdalla loppuvat.

Kuva 3. Kumpareille sijoittunutta asutusta.

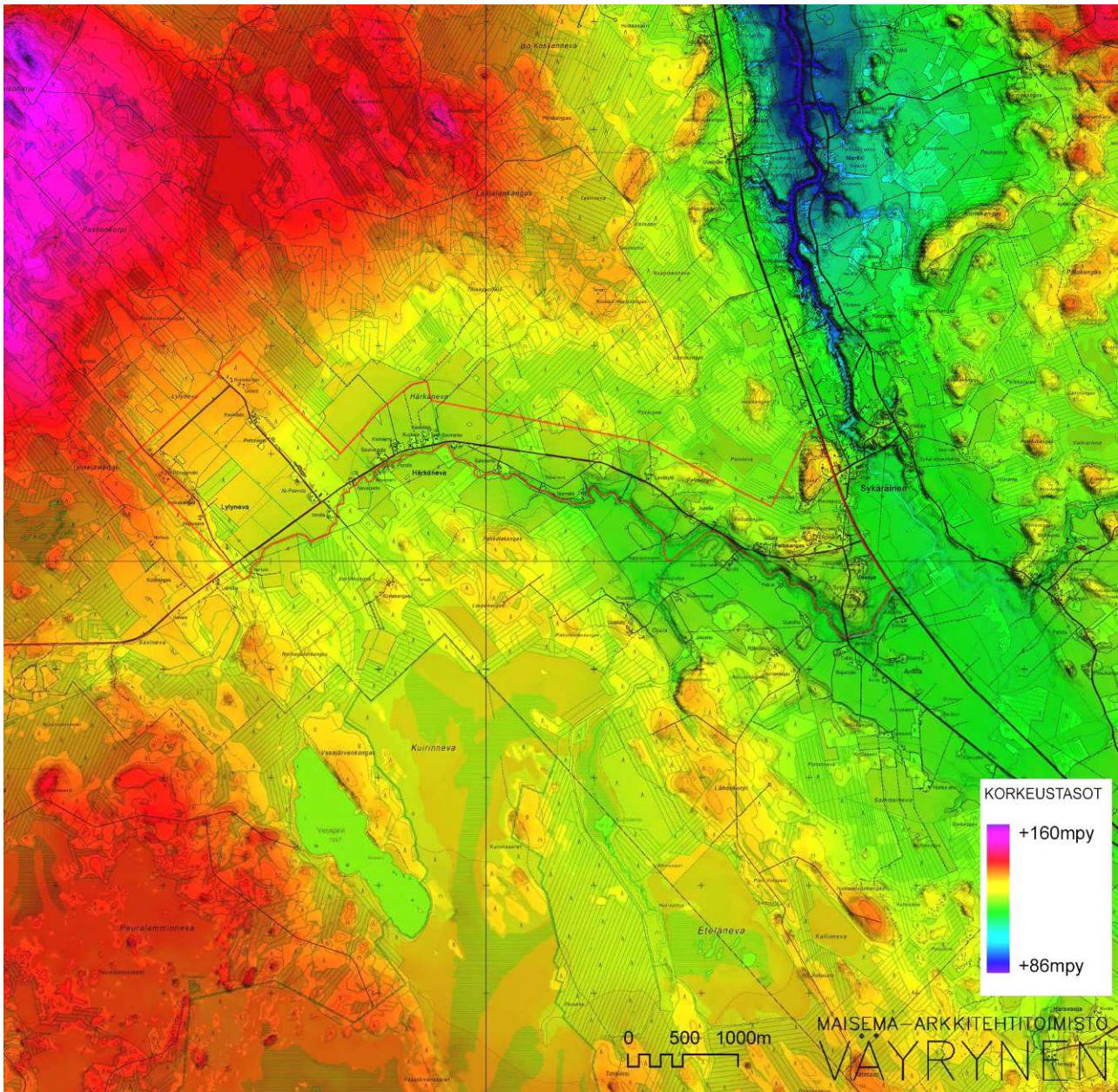
Kuva 4. Viimeinen näkymä lännestä Härkäojan avoimeen peltolaaksoon.

7.11.2012

Kuva 5. Näkymä peltoaukean yli kohti Härkänevan teollisuusaluetta.

Lylyntien jälkeen aukeava peltoaukea on jo pääosin jokilaaksosta riippumaton laaja peltoaukea. Peltoaukean maisemallista arvoa heikentää ettei alue ole enää yhtenäisesti peltoviljelyssä vaan peltoaukea on monelta osin jo pusikoitunut. Samoin rakentaminen on laajentunut uusilla rakennuksilla Lylyntien länsipuolelle eikä pihakasvillisuus ole vielä sulauttanut uutta rakennuskantaa ympäröivään maisemaan. Kuvassa 5 on näkymä Härkänevantieltä kohti teollisuusaluetta.

Kuva 6. Alueen korkotasot

Jokilaakson muodostelma näkyy karttakuvassa 6. Kuvan värit osoittavat maaston korkeustason ja rinnemuodostumat on osoitettu tummemmalla, josta erottuu pienet mäet ja joen uurtama jokilaakson pohja. Kuvasta erottuu Härkäojan laakson selkeämpi reunojen topografia itäosassa, joka tasoittuu länteen päin mentäessä. Kuvassa 6 näkyy kaava-alue punaisella viivalla rajattuna. Kuvan värit osoittavat maanpinnan korkeustasoja punaisen osoittaessa korkeimpia alueita ja sinisen matalimpia. Kuvaan on mäkien ja jokilaakson rinteet merkitty tummennettuina.

Kuva 7. Konttikosken kohta.

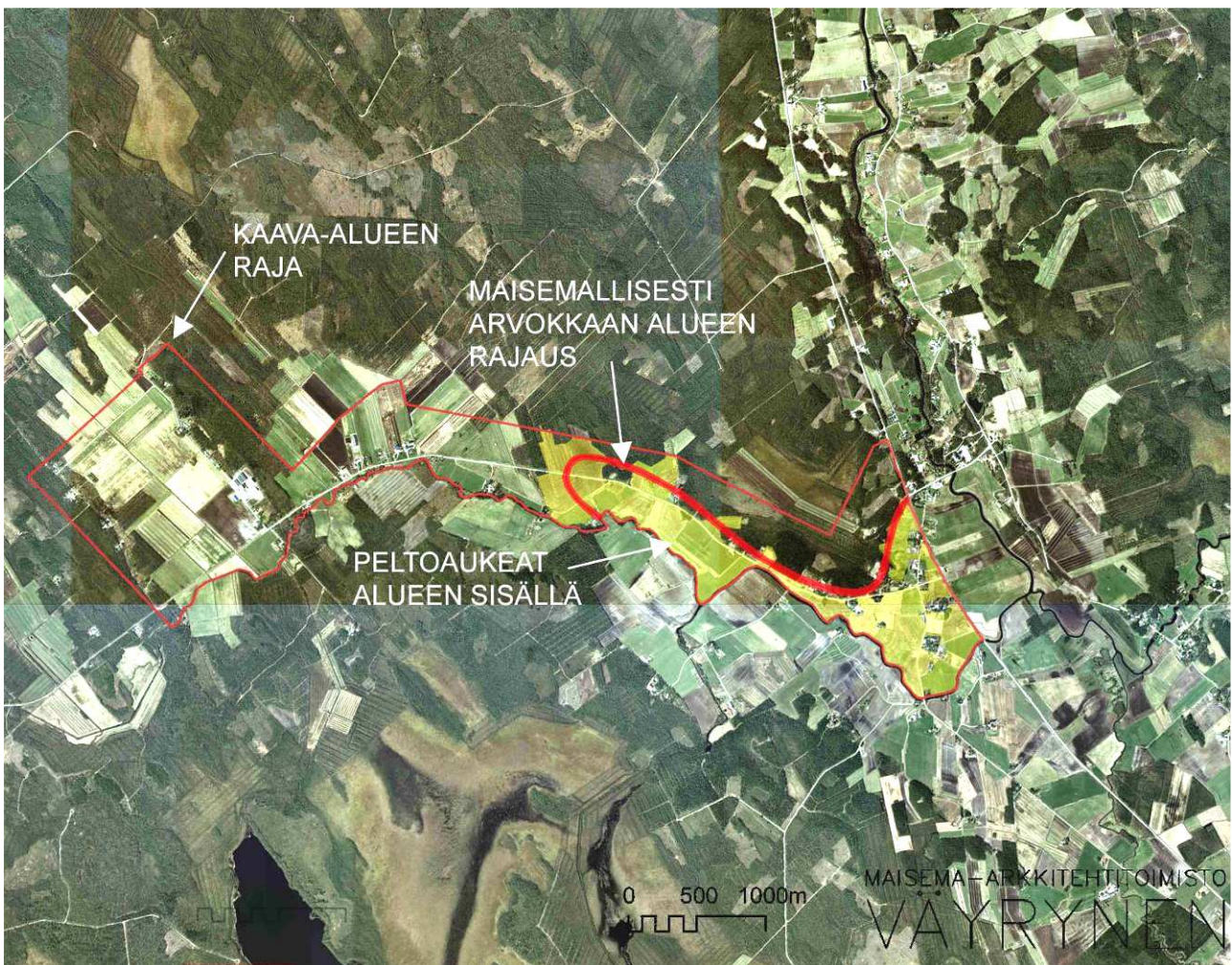
Kuvassa 7 on yksityiskohta Konttikosken kohdalta. Ilmakuvaan on merkitty korkeuskäyrät 25 cm välein. Ilmakuvasta näkyy yhtenäisen peltoalueen katkeaminen joen eteläpuolella ja pitkien näkymien peittyminen metsäsaarekkeiden taakse Härkäojan pohjoispuolella. Kuvasta on nähtävissä Härkäojan rantakasvillisuuden peitteisyyden kasvu ja uoman reunojen madaltuminen.

SUOSITUKSET

Kuvaan 7 on merkitty maiseman kannalta arvokas alue. Kaava-alueen itäreunassa Lestiintien varressa Peltokankaantien luoteispuolella oleva peltoaukea on maisemallisesti arvokas tiemaisemassa osana Poikkien risteyksen jälkeen avautuvia laajoja Lestijokilaakson peltoalueita. Samoin muutkin kaava-alueen idänpuoleiset peltoaukeat liittyvät keskeisesti Lestijoen laajaan peltomaisemaan. Maisemallisesti arvokkaat peltoaukeat jatkuvat Härkäojan suuntaan yläjuoksulle aina Konttikoskelle asti, jossa laaksomainen Härkäojan peltomaisema muuttuu erillisiksi peltomaisemiksi.

Alueen maisemallisesti arvokkaat peltoaukeat tulisi säilyttää avoimina ja rakentamisen ulkopuolella. Härkäojan ranta-alueet tulisi säilyttää pääosin avoimina, maisemassa näkyvinä elementteinä aluerajauksen sisäpuolella.

Kaava-alueen avoimilla peltoaukeilla rakentaminen tulisi keskittää olemassa oleviin rakennuspaikkojen yhteyteen tai reunametsän suojaan.

Kuva 7. Maisemalliset suositukset ilmakuvassa.